ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-12-100-30
УДК 130.2

Шпачинський І.Л., Іванченко Т.О.
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

ГЕРМЕНЕВТИЧНІ АСПЕКТИ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОБРАЗІВ ЕПОХИ ПОСТМОДЕРНІЗМУ В СУЧАСНІЙ АМЕРИКАНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. У статті розглядається герменевтичний феномен літератури постмодернізму. У даному дослідженні було розглянуто герменевтичні проблеми перекладу. Конкретно тут вони розглядалися на прикладі англійської мови. Проблеми з аспектом перекладу існували завжди, але переважно вони досліджувалися тільки у контексті лінгвістики та філології. Оскільки останнім часом став активно розвиватися напрямок дослідження перекладацької діяльності у філософському аспекті, тому у цій статті було вирішено розглянути вказані вище проблеми. У статті основні принципи герменевтики під час опрацювання матеріалів були зведені до кількох конкретних положень. У нашій статті ми розглядали герменевтичні аспекти інтерпретації образів епохи постмодернізму в сучасній американській літературі на прикладі книги сучасної американської письменниці Енн Тайлер «The Beginner's Goodbye». В основі даного дослідження лежить розгляд вказаних аспектів на прикладі образів персонажів зі згаданної книги. Досліджено особливості символізму в образах героїв епохи постмодерну через герменевтичні аспекти інтерпретації тексту на прикладі творчості Енн Тайлер. Підтвердженно нами, що символізм є однією з течій герменевтики. Опрацьовано нами багата кількість робіт відомих філосовів 20-го століття. Особливу увагу приділено головним героям, які є образами символами.

Ключові слова: герменевтика, постмодернізм, американська література, символізм, художній образ, літературна епоха.

Shpachynsky Igor, Ivanchenko Tetiana
Mykolayiv National University named after V.O. Sukhomlinsky

HERMENEUTIC ASPECTS OF INTERPRETATION OF IMAGES OF THE POSTMODERNISM AGE IN CONTEMPORARY AMERICAN LITERATURE

Summary. The article considers the hermeneutic phenomenon of postmodern literature. Translation of foreign texts is one of the difficult tasks of the modern world, because the understanding of foreign works, articles depends entirely on the knowledge of the translator, his perception of information and successful ability to convey the essence. In our study, we decided to consider the hermeneutical problems of translation, namely English because it is the first language of international communication, it is studied by the largest percentage of the world's population (compared to other languages), has the world's largest vocabulary, most information is published it is in English. This language is rich in images, various phraseological irrigations, which are widely used in oral and written speech (fiction, journalism, etc.), but their structural and semantic features are insufficiently studied, so many issues remain unresolved in theory and practice of English translation. languages in Ukrainian or Russian. In this study, hermeneutic translation problems were investigated. Specifically, here they were considered on the example of English. As the direction of research of translation activity in the philosophical aspect has begun to develop actively recently, in this article it was decided to consider the above-mentioned problems. In the article the basic principles of hermeneutics during the processing of materials were reduced to a few specific provisions. In our article, we have considered the hermeneutic aspects of the interpretation of postmodern images in contemporary American literature on the example of the book «The Beginner's Goodbye» by contemporary American writer Anne Tyler. The basis of this study is to consider these aspects on the example of images of the book's characters. The peculiarities of symbolism in the images of heroes of the postmodern era through the hermeneutic aspects of the interpretation of the text on the example of the work of Anne Tyler. We have confirmed that symbolism is one of the currents of hermeneutics. We have studied a rich number of works by famous philosophers of the 20th century. Particular attention is paid to the main characters, who are images and symbols.

Keywords: hermeneutics, postmodernism, American literature, symbolism, artistic image, literary epoch.

Постановка проблеми. Вивчення іноземної мови – є одне з найголовнішим завданням кожної людини, яка хоче бути освіченою та досягти успіху у житті. Адже слово – це найголовніша зброя серед всіх, бо словом можна, як вилікувати, так і вбити, але щоб це зробити, ще треба набути досвіду мови. Мартін Гайдеґґер писав у своїй книзі «Дорогою до мови»: «Набути досвіду мови тоді означає: піти назустріч вимогам мови, не відкидаючи їх, їм підпорядковуючись. Якщо це правда, що властиве місце перебування буття людини міститься в мові, незалежно від того, знає вона це чи ні, тоді той досвід, що ми його набуваємо з мовою, торкнеться нас у найпотаємніших глибинах нашого буття. Тоді ми, ті, що розмовляють мовою, через такий досвід зможемо змінитися, за ніч або з часом. Але, можливо, досвід, що ми його набуваємо з мовою, навіть тоді для нас теперішніх буде вже завеликим, коли він нас лиш настільки сягне, що ми тільки звернемо увагу на наше відношення до мови, щоб надалі про це відношення не забувати» [1, с. 135].

© Шпачинський І.Л., Іванченко Т.О., 2021

Переклад іншомовних текстів є одним із нелегких завдань сучасного світу, адже розуміння іншомовних творів, статей залежить повністю від знань перекладача, його сприйняття інформації та вдале вміння передавати суть. У своєму дослідженні ми вирішили розглянути герменевтичні проблеми перекладу, а саме англійської мови тому, що це перша мова міжнародного спілкування, її вивчає найбільший відсоток населення нашої планети (в порівнянні з іншими мовами), має найбільший в світі словниковий запас, найбільше інформації в світі друкується саме англійською мовою. Ця мова багата образами, різними фразеологічними зрошеннями, які широко застосовуються в усному і писемному мовленні (художній літературі, публіцистиці, тощо), але їхні структурно-семантичні особливості є недостатньо вивченими, тому багато залишається питань невирішеними і в теорії та на практиці перекладу з англійської мови на українську або російську.

Проблеми перекладу різних мов були завжди, підхід до аналізу даної проблематики достатньо широко розкритий у філологічному напрямку, проте протягом останнього століття набув актуальності та розширився філософський напрямок трактування проблем непорозуміння, пов'язаних саме з некоректним перекладом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роботи великих філософів таких як, Г. Гадамер, Ю. Хабермас, А. Лоренц, П. Рікер «Символізм зла», К. Апель, Роман Гром'як «Герменевтика і проблеми літературознавчої інтерпретації», ми зробили висновок, що дана тема ще недостатньо розкрита, а актуальність її, як зазначалося, є досить нагальною.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. «Символізм» герменевтичний аспект інтерпретації тексту постмодерніської літератури.

Формування цілі статті. Розкрити герменевтичні аспекти інтерпретації образів епохи постмодернізму в сучасній американській літературі.

Виклад основого матеріалу. Герменевтика (грец. Hermeneutike-мистецтво тлумачення) – у широкому сенсі мистецтво тлумачення і розуміння. Саме слово герменевтика сходить до давньогрецьких міфів, згідно з якими посланець Богів Гермес був зобов'язаний тлумачити і роз'яснювати людям божественні думки. Сьогодні герменевтика – це з одного боку метод розуміння, з іншого боку філософське вчення.

Герменевтика як метод інтерпретації тексту: будь-який текст має два значення (значення мовця і слухача). У нашому випадку автора та перекладача тексту, та читача.

Герменевтика до епохи Ренесансу носила релігійний характер, тільки з цієї епохи починає розвиватися науково-літературна герменевтика. У більш пізній період свою власну герменевтику розвиватимуть науки, пов'язані з інтерпретацією текстів [8].

Термін «герменевтика», став вживатися в філософському сенсі в ранньому німецькому романтизмі. Ф. Шлейермахер (1768–1834), роботи якого мали основоположне значення для герменевтики, перетворив її в вчення про мистецтво розуміння як такого. Завдання такого мистецтва – розробка правил інтерпретації, які гарантують правильне розуміння, тобто дозволяють убезпечити від помилок. Шлейермахер проводить методологічно важливу відмінність між несуворою і суворою практикою інтерпретації. «Несувора» практика є характерною для колишньої герменевтичної традиції, що шукала шляхів до розуміння темних місць тексту і виходила з того, що розуміння виникає само собою, Шлейермахер протиставляв сувору практику інтерпретації, стверджуючи, що саме по собі виникає якраз нерозуміння, тоді як розуміння вимагає особливого зусилля. Робота герменевтики починається тому не з труднощів у виявленні сенсу, а з продумування методів, за допомогою яких сенс може бути зрозумілий. Мистецтво розуміння полягає в умінні реконструювати чужу мову. Герменевт повинен бути в змозі відтворити з окремих частин цілісність мови, зафіксованої в тому чи іншому тексті. Він повинен зрозуміти автора краще, ніж самого себе [10].

Як відомо, принципи герменевтики, вироблені з часів Ренесансу до наших днів, можна звести до кількох основних положень:

1) тексти необхідно вивчати не в ізоляції, а в загальному контексті, цілісній структурі твору;

2) при тлумаченні тексту важливо скласти по можливості найбільш повну уяву про особу автора, навіть якщо невідомо його ім'я;

3) величезну роль в інтерпретації документа грає реконструкція історичної і культурної середовища, у яку був включений автор;

4) потрібно ретельний граматичний і філологічний аналіз пам'ятника відповідно до законів мови оригіналу;

5) оскільки кожен літературний жанр має свої особливості і прийоми, важливо визначити, до якого жанру належить цей текст (з урахуванням специфіки його художнього мови: гіперболи, метафори, алегорії, символи і т.д.);

6) тлумаченню має передувати критичне вивчення рукописів, покликане встановити найбільш точне читання тексту;

7) тлумачення залишається мертвим без інтуїтивного причастя духу пам'ятника;

8) розумінню змісту тексту може сприяти порівняльний метод, тобто зіставлення з іншими аналогічними текстами;

9) тлумач зобов'язаний встановити, який сенс написане мало перш за все для самого автора і його середовища, а потім вже виявити ставлення пам'ятника до сучасного свідомості.

Інтерпретаційна техніка такої герменевтики спрямовувалася на розуміння внутрішньої форми твору в його нерозривності з автором і цілісністю його творчості, а далі – на витворення цілісної системи розуміння твору. «Все зусилля інтерпретатора спрямоване, – коментував Дільтей, – на ту вихідну єдність плину думки з її формою, з чого виростає ціле. Якщо цей момент схоплений, то вирішується таємниця цілого, … і нове завдання тепер – простежити, вгадуючи через все ціле, як вони співвідносяться між собою. З герменевтичної точки зору зміст існує тільки задля форми, а форма – тільки заради змісту; те й інше являє собою, так би мовити, одну і ту ж субстанцію з двома різними атрибутами. Тому вистежити в усіх найтонших зв'язках цей паралелізм замислу і форми – безконечно складне завдання інтерпретації». Так само і будь-який окремий твір має розглядатися відокремлено, а у сукупності всіх творів автора [6, с. 10].

Адекватне розуміння різних текстів і їх інтерпретація – одне з найважчих завдань, яке стоїть перед читачем-інтерпретатором. Наприклад, розглянемо герменевтичні аспекти інтерпретації в рамках символізму.

Тема символізму проходить червоною ниткою через усю творчість Поля Рікера. Проблема символу набула чітких контурів у його роботі «Символізм зла» (1960). Рікер написав: «Нині я охоче припускаю, що тлумачення символів – це не вся герменевтика, але я, як і раніше, вважаю, що воно становить її «центр кристалізації» і, якщо можна так сказати, місце максимальної щільності, тому що саме в символі мова поводиться з найбільшою силою та повнотою. Він каже щось незалежне від мене, і каже більше, ніж я розумію. Символ, безумовно, є привілейованим місцем для зустрічі з досвідом надмірного сенсу» [2, с. 1].

Мартін Вагнер у своєму дослідженні «Мінімалістка та феміністка» (1994р) зазначає, що творчість Енн Тайлер зосереджена на фемінізмі. Романи Енн Тайлер Еліс Хол Петрі розглядає як феміністичні. Свого часу Х. Гарфінкель, А. Мисливченко, К. Ясперс та ін. досліджували інваріантну складову ментального простору в творах Енн Тайлер.

Вважається, що друга половина XX століття – це початок постмодернізму, але все ж таки хронологічні рамки різняться, залежно від країни, письменників, які вважаються основоположниками. Постмодернізм – це реакція на модернізм (і результати його епохи), що розпочалась після Другої Світової війни з її неповагою до прав людини. Через значні публікації і події в літературі можна спробувати позначити початок літературного постмодернізму [3].

Не тільки під впливом європейської культури відбувалися взаємопроникнення культурних парадигм і поява постмодерністських тенденцій в творчості американських письменників. Америка, як і вся західна культура, зіткнулася з дійсністю, яка характеризується інформаційним вибухом, зростанням науково-технічного прогресу, остаточним оформленням масового суспільства споживання і науковими відкриттями, в зв'язку, з чим змінилася ситуація світоглядна система. У художньому творі постмодерністського письменника не може бути форми, композиції, структури, логічно-вибудуваного розповіді, оскільки вони, з їх точки зору, відсутні в дійсності.

В постмодерній літературі головний герой – неідеалізован. Він не романтичний герой, звичайна людина зі своїми недоліками та перевагами. На прикладі головного героя роману «TheBeginner'sGoodbye», Аарона Вулкотта, бачимо, що Енн Тайлер зобразила його з фізичними вадами, а отже він – неідеальний [9].

Основною рисою символізму є те, що конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ. У символов є відображення дійсності; містичне осягнення світу. У романі Енн Тайлер символів дуже багато, але можна виокремити декілька з них: головного героя та дружину, Пеггі, Гіла Брайана та ін. У романі письменниця використала містичне осягнення світу, коли показала, появлення образу Дороті після її смерті.

Книга «The Beginner's Goodbye» була опублікована в 2012 році, і тепер вона перекладена на російську. Це розповідь про чоловіка, який втратив дружину і шукає спосіб впоратися з втратою. Лаконічна, проста розповідь, наповнена глибоким внутрішнім трагізмом, але повністю позбавлена високого пафосу. Перше видання російською мовою було в 2018 році [6]. Ми прочитали книгу та безліч різних рецензій і відгуків на неї, та помітили, що є розбіжність у думках. І вважаємо, що кількість різних думок саме із-за герменевтичного сприйняття тексту. З одного боку ряд критиків зазначають, що книга легка в прочитанні, виступає радником, як потрібно відпустити минуле і жити далі. «Пережити горе можна. І щось нове все ще чекає на тебе там, попереду». І на противагу існує думка, що «На жаль, книга виявилася з тієї серії, яку я добровільно читати не стану. Ні в життя, і ні заяку валюту. Причому, написано, в цілому, нормально. Але вона ж зовсім ніяка: сірість, нуль емоцій і почуттів на виході» [4].

На наш погляд книга є цікавим матеріалом для дослідження. Літературно-стилістичне наповнення,символізм, як власне герменевтичний аспект починається на самому початку книги, тому що, як відомо, «символізм дорівнює герменевтиці» [2]. Англійську назву книги «The Beginner's Goodbye» можна перекласти декількома способами «Прощання новачка» або «Прощання для початківців»; «Beginner» – a person who is starting to do something or learn something for the first time; «beginner»in American English: a person who is just learning how to do an activity. «Goodbye» – the word soractions that are used when someone leave sorisleft [11]. І ми вважаємо, що переклад відрізняється один від одного, і несе за собою різне сприйняття назви, тому що перекладач передає своє прийняття світу через свій життєвий досвід.

У постаті Аарона Вулкотта, який є головним героєм, автор наділила його символікою, як фізичної, так і дитячої лихоманки, яка залишила його знівечену руку і ногу, і заїкання – і професіоналом. Аарон працює в пихатій пресі, створеної його прадідом, і серед іншого публікує серію книг, призначених для початківців: «Керівництво для початківців по вину», «Книга для дресирування собак для початківців». «Це було щось на зразок книг для «чайників», – пояснює він тонким криком свого оповідача, – але без тона у голосі Чирлідери – більш гідно .... Також ми були більш зосереджені. Була теорія, і навіть найскладніші уроки життя». «TheBegginer'sGoodbye» обмежується часом, особливо місяцями, після смерті дружини Аарона, Дороті. Вони знаходяться в середині звичайного сімейного моменту – Аарон приходить додому рано з роботи із застудою, у двох невелика сварка через догляд за хворим і розташування крекерів. Коли дерево падає на будинок, завдаючи рани Дороті, від яких вона в кінцевому підсумку вмирає і ранить Аарона.

Ми прослідковуємо у романі образ людина над «прірвою», на прикладі Аарона – це його горе, яке настільки велике, що для того, щоб заспокоїти його, потрібно поява духу Дороті. Не те, щоб привид Дороті був покликаний принести розраду – замість цього вона показує йому, що потрібно досліджувати справжні розміри його втрати, які є одночасно більш значними і більш керованими, ніж він спочатку думає. Це є типовим прикладом головного горя літератури постмодерну, яка відкидає позитивних та негативних героїв в цілому і образ зображений у світлі справжнього життя, а не його ідеалістичного варіанту [9].

У романі ми прослідковуємотакож образ усвідомлення реальності через постмодерністського героя Дороті, за допомогою якого Аарон усвідомлює свої помилки, намагається виправити їх, щоб побудувати щасливе життя, де буде присутня любов, взаєморозуміння, турбота одне про одного, підтримка, щоб будь-які сварки не змогли зруйнувати подружню пару.

Розглянемо тепер образ Гіла Брайана, який символізує друга у скрутну хвилину, генерального підрядника, як помічник у зміні будинка. Він з розумінням ставився до того, що Аарон не хотів відвідувати будинок. Гіл всіляко намагався допомогти: привозив речі героя, обирав кольори для ремонта. «Мені сподобалася його делікатність» [6, с. 8]. Він був охайним і професіоналом своє справи: «Цього разу він був у всьому чистому – свіжа сорочка, випрасувані штани хакі, – і ми удвох сіли на дивані, Гіл на одному краю, я на іншому. Мені дуже сподобалося, що він прийшов з білою скрипучих папкою. Відразу видно професійний підхід. Гіл відкрив папку і на журнальному столику віялом розклав листки, списані дивно дрібними друкованими літерами» [6, с. 10].

На прикладі героїні Пеггі,яка є символом доброти, світлої людини, яка вірить у найкраще – це як надія на краще життя. Героїня не ідеальна, але вона дуже турботлива, добра, завжди готова допомогти, і хороша господиня, хоча і одягалася, на думку інших, дивно. Однак ми, не бачимо тут нічого поганого. Вона була закохана в Аарона зі школи, а він її не помічав, але все ж Пеггі не впадала у відчай, а всіляко намагалася звернути на себе увагу. «Ти дуже люб'язна, Пеггі», – сказав я суворо і як би з докором. Але я даремно намагався. Пеггі тільки посміхнулася, показавши ямочки на щоках, містер Хоган діловито засунув лист у конверта…» [6, с. 15].

Через образ Пеггі, також можна прослідити надію та підтримку у скрутну хвилину: «Ні, я не тримав зла на Пеггі. І все ж чимось вона мене дратувала. Напевно, своєю нудотно співчутливістю». «-Ти забув – це у Нандін. – Пеггі поклала печиво на прес-пап'є. – Я подумала, раптом ти голодний, ти ж не обідав. Під пахвою вона тримала банку з печивом, розписану рожевими і ліловими гортензіями. З-під кришки визирав мереживний краєчок прокладочного паперу. Пеггі мовчки поставила банку на стіл, немов сподіваючись, що я цього не помічу» [6, с. 36–37].

Висновок. Герменевтичний феномен американської письменниці, Енн Тайлер є в тому, як правдиво і ясно вона відображає ставлення щодо сімей через образи-символи, особливо шлюбу. Весь твір у «символізмі», і це дає змогу кожній людині самостійно зрозуміти, що хотіла сказати автор. Енн Тайлер розуміє, що криза може бути в усіх її формах, у тому числі у взаємовідносинах між чоловіком та жінкою, тому що любов є недосконалою, але необхідною. Парадоксом життя є те, що любов може приносити задоволення і біль одночасно, як зображує автор у своїх романах.

Список літератури:

1. Мартін Гайдеґґер «Дорогою додому». URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Heidegger_Martin/Sutnist_movy.pdf?PHPSESSID=p6f0gefs8utkkbolou8fhjh3b5 (дата звернення: 30.10.2021).
2. Поль Рикёр. Библейская герменевтика. *Символ*. 2012. № 62.
3. Постмодернізм. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Литература_постмодернизма (дата звернення: 30.10.2021).
4. Рецензії на книгу «The Beginner's Goodbye». URL: https://www.livelib.ru/book/1002823541-diletantskoe-proschanie-enn-tajler» (дата звернення: 30.10.2021).
5. Роман Гром'як. «Герменевтика і проблеми літературознавчої інтерпретації». URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9138/1/Germenevtuka_monograf.pdf (дата звернення: 30.10.2021)
6. Тайлер Э. Дилетантское прощание / Пер. с англ. А. Сафронова. Москва : Фантом Пресс, 2018. 256 с.
7. Термін «Герменевтика». Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 1 : А – Л. С. 220–221.
8. Толковый словарь русского языка. URL: http://ozhegov.textologia.ru/definit/diletant/?q=742&n=170360 (дата звернення: 30.10.2021).
9. Филиппова Ю. В. Черты постмодернизма в американской литературе «Новой Волны». URL: https://cyberleninka.ru/article/n/cherty-postmodernizma-v-amerikanskoy-literature-novoy-volny (дата звернення: 30.10.2021).
10. Шлейермахер Ф. «Герменевтика». URL: https://ktds.org.ua/-/media/files/1/4/1460405536-frydryx-shleiermaxer-germenevtyka2004.pdf (дата звернення: 30.10.2021).
11. Cambridge Dictionary. URL: https://dictionary.cambridge.org (дата звернення: 30.10.2021).

References:

1. Gajdegger M. (2007) Dorogoyu dodomu [On the way home]. Lviv: Litopys, p. 6.
2. Rykër P. (2012) Byblejskaya germenevtyka [Biblical hermeneutics]. *Symvol* [Symbol] (electronic journal), no. 62. Available at: https://esxatos.com/rikyor-bibleyskaya-germenevtika-simvol-62-2012 (accessed 30 November 2021).
3. Postmodernizm [Postmodernism]. Available at: https://ru.wikipedia.org/wiki/Литература_постмодернизма (accessed 30 November 2021).
4. Recenziyi na knygu [Book reviews «The Begginer's Goodbye»]. Available at: https://www.livelib.ru/book/1002823541-diletantskoe-proschanie-enn-tajler» (accessed 30 November 2021).
5. Grom'yak R. (2006) Germenevtyka i problemy literaturoznavchoyi interpretaciyi [Hermeneutics and problems of literary interpretation]. Ternopil: Redakcijno-vydavnychyj viddil TNPU.
6. Tajler E. (2018) Dyletantskoe proshhanye [The Begginer's Goodbye]. Moscow: Fantom Press, p. 256.
7. Kovaliv Yu. (2007) Literaturoznavcha encyklopediya [Literary encyclopedia]. Kyiv: VCz «Akademiya», pp. 220–221.
8. Tolkovyy slovar' russkogo yazyka [Explanatory dictionary of the Russian language]. Available at: http://ozhegov.textologia.ru/definit/diletant/?q=742&n=170360 (accessed 30 November 2021).
9. Filippova Yu.V. Cherty postmodernizma v amerikanskoy literature «Novoy Volny» [Traits of Postmodernism in American Literature of the "New Wave"]. Available at: https://cyberleninka.ru/article/n/cherty-postmodernizma-v-amerikanskoy-literature-novoy-volny (accessed 30 November 2021).
10. Shleyermakher F. (2004) Germenevtika [Hermeneutics]. St. Petersburg: «Evropeyskiy Dom».
11. Cambridge Dictionary. Available at: https://dictionary.cambridge.org (accessed 30 November 2021).